

УДК 631. 162

Суліменко Л.А.,
Данкевич А.Є.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІД- ПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ КОШТІВ

У статті дається аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємств Житомирської області. Піднімаються питання про шляхи удосконалення обліку валютних операцій.

Побудова ринкової системи господарювання неможлива без здійснення зовнішньоекономічних операцій, тобто практично кожне підприємство рано чи пізно відчуває потребу у проведенні розрахунків та інших операцій в іноземній валюті.

Підприємства Житомирщини здійснюють зовнішньоекономічні зв'язки з 78 країнами світу. Так,

зовнішньоторгівельний оборот підприємств і організацій області за 1998 рік склав 224,7 млн. дол. США, в тому числі експорт - 131,2 млн. дол. США, імпорт - 95,5 млн. дол. США. Позитивне сальдо становить 37,7 млн. доларів США, або 16,7% від зовнішньоторгівельного обороту

Таблиця 1

Обсяги зовнішньоекономічної діяльності підприємств Житомирської області за 1996-1998 роки

Показники	Обсяги (млн. дол. США)			Динаміка, %		
	1996 рік	1997 рік	1998 рік	1997р. до 1996р.	1998р. до 1997р.	1998р. до 1996р.
Зовнішньоторгівельний оборот всього в тому числі:	199,7	232,2	224,7	116,2	96,8	112,5
з країнами СНД та Балтії в тому числі:	109,3	108,0	98,4	98,7	91,2	90,0
Російська Федерація	77,5	73,7	73,2	95,0	99,3	94,4
Білорусь	11	17,9	12,3	162,7	68,7	111,8
Інші країни світу	90,4	124,2	126,3	135,9	101,7	139,7
Експорт	126,9	135,5	131,2	106,7	98,8	103,3

Продовження таблиці 1

В країни СНД та Балтії, в тому числі:	85,1	73,3	58,5	86,1	79,8	68,7
Російська Федерація	61,2	48,3	43,0	78,9	89	70,2
Білорусь	7,4	13,2	6,7	178,3	50,7	90,5
інші країни світу	41,8	62,2	72,7	148,8	116,9	173,9
Імпорт	72,8	96,7	93,5	132,8	96,6	128,4
З країн СНД та Балтії в тому числі:	24,2	34,7	39,9	143,4	114,9	164,8
Російська Федерація	16,3	25,4	30,2	155,8	118,8	185,2
Білорусь	3,6	4,7	5,6	130,5	119,1	155,5
інші країни світу	48,6	62,0	53,6	127,5	86,5	110,2
Сальдо експорту, імпорту (+,-)	54,1	38,8	37,7	*	*	*
З країнами СНД та Балтії	60,9	38,6	18,6	*	*	*
Іншими країнами світу	-6,9	0,2	19,1	*	*	*

Найбільші обсяги експортних поставок здійснюються в Російську Федерацію (32,7% загального обсягу), Білорусь - 5,1%, Італію - 13,6%, Німеччину - 11,2%, США - 7,4%.

Як видно з таблиці 1, відбулося перегрупування в динаміці експорту та імпорту. Якщо в 1996 році найбільша питома вага в зовнішньотор-

гівельному балансі (54,7%) припала на країни СНД та Балтії, то в 1998 році на перше місце вийшли інші країни світу, частка яких складала 56,2%.

До економіки підприємств області залучаються іноземні інвестиції. У 1998 році зареєстровано понад 30 іноземних інвесторів.

Таблиця 2

Іноземні інвестиції в економіку підприємств
Житомирської області по країнах (млн. дол. США)

Назва країни	1996р.	1997р.	1998р.	Абсолютний приріст (+,-)		Питома вага, %
				1997р.	1998р.	
Загальний обсяг інвестицій, в т. ч.	32076,6	37968,9	31923,5	5992,3	6045,4	100,0
Білорусь	17201,0	16974,2	9129,2	-226,8	-7845,0	28,6
США	5343,0	8202,2	8836,2	2959,2	634,0	27,6
Німеччина	5735,4	6088,4	6584,7	353,0	496,0	20,6
Швейцарія	3101,2	3066,6	3394,3	-34,6	327,7	10,6
Росія	210,4	454,7	1496,7	254,3	1032,0	4,6
Інші країни	485,6	318,2	2482,4	-167,4	1846,0	8,0

У 1998 році інвестиції були надані підприємствам області на суму 31923,5 тисяч доларів США. Вони надавались у вигляді технічного обладнання та грошових внесків.

У структурі інвестицій найбільша питома вага належить Білорусії (28,6% від загального обсягу внесених інвестицій), США (27,6%), Німеччині (20,6%) та Швейцарії (10,6%). Крім того, в економіку Житомирщини інвестували свої кошти підприємці Росії, Пакистану, Андорри, Литви, Італії. Щодо форм здійснення іноземних інвестицій, то переважно їх отримують спільні підприємства. Іноземних партнерів приваблює промисловість будівель-

них матеріалів (прямі інвестиції становлять 33%), хімічна промисловість (31,9%) та виробництво кольорових металів (26,8%).

Економічний потенціал області є базою для створення більш як 250 спільних підприємств. Успішно працюють спільні підприємства з виробництва взуття, обробки природного каменю, видобування корисних копалин та інші.

Виходячи з даних таблиці 3, можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу у загальному обсязі експорту займають текстильні вироби (18,4%), мінеральні продукти (14,7%), продукти харчової промисловості (8,2%).

Таблиця 3

Товарна структура зовнішньої торгівлі підприємств
Житомирської обл. у 1998 році (млн. дол. США)

Найменування показника	Експорт		Імпорт	
	всього	%	всього	%
Всього:	131178,9	100,0	93507,8	100,0
в тому числі:				
- текстиль та текстильні вироби	24092,5	18,4	18804,8	20,1
- мінеральні продукти (руда, вугілля, нафта, газ, та інше)	19293,8	14,7	19179,6	20,5
- деревина та вироби з неї	12054,1	9,2	4927,6	5,3
- продукція харчової промисловості	10792,1	8,2	990,1	1,1
- взуття, головні убори, парасольки	9920,6	7,6	1340,1	1,4
- неблагородні метали та вироби з них	10018,4	7,6	2492,9	2,7
-живі тварини та продукція тваринництва	8142,9	6,2	1264,4	1,4
- вироби з каменю, гіпсу, цементу, скла, азбесту та ін.	9004,0	6,9	615,4	0,7
-машини, устаткування та механізми	7264,4	5,5	11529,2	12,3
-продукція тваринного походження	5589,5	4,3	2505,6	2,7
-продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2645,3	2,0	7521,2	8,0
-шкіряна і хутряна сировина та вироби з неї	1102,1	0,8	6410,7	6,9
-засоби наземного, повітряного та водного транспорту	1793,9	1,4	5576,9	5,9
інші	918,2	0,7	10349,3	11,0

Становлення зовнішньоекономічних зв'язків Житомирської області формується за трьома основними напрямками.

По-перше, це зовнішньоторгівельна діяльність підприємств області.

По-друге, це спільна з іноземними партнерами економічна діяльність.

По-третє, це залучення українськими підприємствами іноземних інвестицій для вирішення виробничих та соціальних проблем.

Докорінне поліпшення ситуації у сфері зовнішньоторгівельного обміну – комплексна проблема, вирішення якої слід шукати як на загальнодержавному рівні, так і у вдосконаленні механізмів регулювання структури та ефективності експортно-імпортних операцій.

Бухгалтерський облік валютних коштів на підприємствах ведеться на рахунку 52 "Валютний рахунок", аналітичний облік, на якому організується по кожному з видів валют.

Облік валютних операцій полягає, перш за все, в узагальненні операцій, що здійснюються в різних валютах (грошових одиницях), шляхом їх систематизації та накопичення на рахунку бухгалтерського обліку в єдиній грошовій одиниці України. Для цього усі операції, розрахунки за якими проводяться в іноземній валюті, перераховуються в еквівалент грошової одиниці України за курсом, що встановлений Національним банком України для здійснення розрахунково-платіжних відносин.

У зовнішній торгівлі діють 2 основних види операцій:

- експорт-продаж чи надання послуг іноземному покупцю;

- імпорт – придбання товарів або послуг іноземного продавця.

Одним з недоліків в організації бухгалтерського обліку валютних операцій є відсутність типової форми реєстру з розшифруванням виписок банку. Нами пропонується форма документа у вигляді "Відомості аналітичного обліку по дебету та кредиту рахунку 52". У ній дані повинні відображатись по кожній виписці банку в порядку їх надходження на підприємство. Така відомість має відкриватись на кожний місяць, що сприятиме кращому контролю за рухом валютних коштів на підприємствах та узагальненню інформації.

Крім того, в процесі перевірки податковими органами виявляються порушення діючого валютного законодавства, а саме:

- порушення термінів розрахунків;

- зустрічаються випадки оприбуткування в касу підприємства готівкової іноземної валюти за зовнішньоекономічним контрактом та інші.

Записи з обліку зовнішньоекономічних операцій здійснюються на підставі виписок банків та розрахунково-платіжних документів, якими оформлено списання та надходження іноземної валюти (вантажно-митна декларація, чек, меморіальний ордер, валютний ордер, платіжне доручення, платіжна вимога-доручення).

Виписки подаються у міру здійснення операцій і є реєстром аналітичного обліку, а тому обов'язково містять дату, номер документа, суми записів по дебету

та кредиту, а також залишок коштів на початок і кінець періоду.

Записи в реєстрах бухгалтерського обліку (відомостях, журналах-ордерах) здійснюються в іноземній та національній грошових одиницях. У технічному виконанні при обробці первинних документів, вартісні показники яких вказані в іноземній валюті, працівники бухгалтерії вказують (іншим кольором, крім червоного) в знаменнику еквівалент цих показників у національній валюті; одночасно записи вказаних операцій здійснюються у таких самих реєстрах з позначкою назви іноземної валюти в сумі, що виражена в іноземній валюті. Ці реєстри в системі бухгалтерського обліку є механізмом нагляду за реальним станом активів і пасивів підприємства в іноземній валюті.

Різниця між сумою виручки від продажу у встановленому законодавством порядку іноземної валюти та сумою проданої іноземної валюти у перерахунку на грошову одиницю, що діє на території України, за курсом на дату здійснення відноситься на фінансові результати роботи підприємства.

Проведення зовнішньоекономічних операцій повинно підкріплюватися стабільною нормативно-правовою базою. Зараз прийнято багато документів, які суперечать один одному, дублюються. У зв'язку з їх великою кількістю і щоденними поправками до них суб'єкти підприємницької діяльності не в змозі вчасно зорієнтуватися в прийнятті правильного управлінського рішення. Разом з тим, це не дає іноземним інвесторам гарантій стабільності вкладання їх капіталу.

Неврегульованість чинного законодавства призводить до збільшення непередбачених штрафних санкцій, зловживань і розвитку тіньової економіки. Для покращення ситуації слід звернути увагу на спрощення документального оформлення зовнішньо-економічних операцій.

Впровадження нових видів електронно-обчислювальної техніки дасть можливість забезпечити більш високий рівень організації облікової роботи.

З входженням сільськогосподарських підприємств у ринок інтеграційні процеси супроводжуються зростанням потреби в інформації внутрішньогосподарського призначення, в першу чергу, маркетингового, фінансового, технологічного характеру, запровадженням міжнародних стандартів ведення обліку та звітності. Одночасно з впровадженням комп'ютерних технологій скорочується кількість облікових працівників, стимулюється обмеження доступу до даних, що становлять комерційну таємницю. Отже, одним із шляхів вдосконалення обліку є перехід на сучасні комп'ютерні технології його ведення (використання комп'ютерних мереж, введення системи електронних платежів), що дасть можливість:

- одержувати облікові регістри практично на будь-яку дату, не чекаючи закінчення облікового періоду;

- проводити аналіз різних сторін господарської діяльності підприємства;

- проводити комплексні і багатоваріантні прогностичні аналізи і розрахунки;

- зменшити трудомісткість обліку.

В умовах обмеження інформаційного забезпечення комп'ютерна мережа може стати альтернативним вирішенням проблеми інформаційного голоду і бути оперативним джерелом необхідних даних.

Комп'ютерна мережа за схемою "агрофірма-банк" дасть можливість заощадити значні кошти, передавати інформацію на значні

відстані, досягти якісних змін для оперативного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Таким чином, врахування вищевказаних пропозицій дозволить значно поліпшити облік валютних операцій та прискорити перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а, разом з тим, створить сприятливі умови для активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Суліменко Л.А. - кандидат економічних наук, доцент.

Данкевич А.Є. - студент 3 курсу економічного факультету.